

Алла Атаманенко
(Національний університет «Острозька академія»)

УКРАЇНЦІ В БОЛГАРІЇ І УКРАЇНА: ПОТЕНЦІАЛ СПІВПРАЦІ

Історія українців в Болгарії вже нараховує кілька століть і пов'язана з іменами відомого українського вченого та громадського діяча М. Драгоманова (1841–1895), поетеси Лесі Українки (1871–1913) та інших діячів цього часу, еміграційної хвилі періоду українських визвольних змагань, представники якої створили низку культурних і громадських організацій, з котрих деякі проіснували до 1944 р. Серед українців цієї еміграційної хвилі також були ті, хто зробив помітний внесок у розвиток болгарської культури, зокрема — відомий скульптор Михайло Парашук (1878–1963), який залишив по собі унікальну мистецьку спадщину, що належить Республіці Болгарія та Україні. Таким чином, українська присутність ХІХ — першої половини ХХ ст. на болгарській землі заклала початки українознавства в Болгарії та співпраці між болгарськими та українськими вченими, а згодом викликала появу значної кількості праць у сфері історії, літературознавства, культурології тощо. Проведені дослідження мають потужне джерельне підґрунтя (є вдалі спроби публікації цих джерел), що дозволяє різнобічно дослідити українсько-болгарські зв'язки, внесок українців у розвиток болгарської освіти, науки й культури в цілому, характеристики міжвоєнної української еміграції, її діяльності тощо. Сподіваємось, що інтерес дослідників до цієї епохи українсько-болгарських відносин буде продовжуватись і надалі.

Вивчення сучасного болгарського українства також представлено низкою досліджень, але, на жаль, маємо відзначити, поки що їх відносно мало. Дослідження закордонного українства і в Болгарії, і в Україні переважно відбуваються в межах україністики (що включає різні наукові напрями), але врахуємо, що для болгаристики дослідницькою сферою може вважатись все, що стосується болгарського етносу/нації, археології, етнології, історії, культури, мово- та літературознавства тощо, а також — різноманітні явища на території Болгарії, в т. ч. й функціонування української еміграції та діаспори.

Розвиток болгарознавчих досліджень протягом багатьох років, в т. ч. в незалежній Україні, не в останню чергу пов'язаний з існуванням кількох спеціалізованих наукових центрів при університетах та дослідницьких інститутах. Помітне місце в розвитку болгарознавчих досліджень посідає Харківський університет ім. В.Н. Каразіна, де діє Центр болгаристики і

балканських досліджень імені Марина Дринова, проводяться Дриновські читання й видається «Дриновський збірник» (як видання Комісії істориків Україна–Болгарія, спільний проект Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна та Болгарської академії наук)¹. Болгарознавчі дослідження проводяться також в університетах Дніпра, Запоріжжя, Одеси, Києва, Львова, Маріуполя та інших міст. Різноманітні публікації знаходимо у виданні Асоціації болгаристів України «*Българите в Северното Причерноморие: изследвания и материали*», на сторінках журналу «Слов'янський світ» Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського Національної академії наук України, в журналі «Українознавство» Науково-дослідного інституту українознавства Міністерства освіти і науки України, в наукових збірниках університетів (Київський славистичний університет видав кілька випусків «Болгарського щорічника») та інших виданнях. Серед цих публікацій зустрічаються й присвячені сучасному болгарському українству, часом — авторства його представників.

Не одне десятиліття розвивається українознавство в Болгарії. Традиції, закладені у ХІХ ст. — на початку ХХ ст. М. Драгомановим, І. Шишмановим та Д. Матовим були розвинуті у другій половині ХХ ст. На початку 1960-х було засновано гурток, пізніше — факультатив української мови на факультеті слов'янських мов, який переріс у відкрите в 1996 р. українське відділення, де викладали М. Дилевський, С. Русакієв, Л. Терзійська, І. Стоянов, В. Драгулева та інші відомі болгарські україністи². За п'ять років до відкриття відділення, у 1991 р., було створено Асоціацію україністів Болгарії, яку очолила Л. Терзійська³. Від 2012 р. в рамках проекту «Болгарська віртуальна україністика» почалось видання журналу «*Българска украинистика*»⁴, на сторінках якого з'являються різноманітні дослідження, серед яких — і з історії еміграції.

Складовою та інструментом вивчення українсько-болгарських зв'язків, в тому числі й функціонування сучасної української громади в Болгарії, є засновані в 2006 р. щорічні конференції «Драгоманівські студії», в яких беруть участь україністи з Болгарії та України, та видання в Софії матеріалів цих конференцій — збірника «*Драгоманівські студії*» (назву подаємо за обкладинкою). Однією з ініціаторів та промоторів проведення цих конференцій та видання (за підтримки Посольства України в Республіці Болгарія) збірника є представниця української спільноти в Болгарії, філолог — випускниця Київського університету ім. Т.Г. Шевченка Антоніна Якімова⁵. При цьому відзначимо, що саме на сторінках збірника з матеріалами конференції опубліковано на сьогодні найбільшу кількість матеріалів про сьогодення українців у Болгарії, при цьому аналіз здійснюється її активними представниками. Це публікації журналіста, заснов-

ника та редактора єдиного в Республіці Болгарія українського електронного видання «Українски вести / Болгарські вісті»⁶ (*Българо-українски вести*)⁷ та одного з керівників громадської організації — Фондації «Мати Україна» — Василя Жуківського, викладача та керівника української недільної школи в Софії, що була відкрита при підтримці Фондації «Мати Україна» та Посольства України в Болгарії Антоніни Якімової, журналіста, кандидата філологічних наук, однієї з керівниць Фондації «Мати Україна» Олени Коцевої та ін. Чи не єдиною монографією, що розкриває історію українців у Болгарії не лише ХІХ — першої половини ХХ ст., а й сьогодення, є науково-популярна книга Антоніни Якімової «Філософія історичного буття світового українства: нариси науково-просвітницької діяльності української діаспори в Болгарії» (2011), яка отримала низку позитивних рецензій в Україні⁸ та Болгарії⁹.

Вивчення болгарського українства не обмежується працями його істориків. Згадки про українську меншину в Республіці Болгарія, часто в контексті можливостей реалізації нею прав та ролі в цьому процесі України, є у публікаціях з етнополітології, розміщених в українських виданнях, хоча зауважимо, що в більшості наголос робиться на вирішення проблеми взаємовідносин Болгарії з турецькою етнічною меншиною¹⁰. Є потреба (і це вже здійснюється) вивчення української діаспори в Болгарії на сучасному етапі з точки зору соціології і демографії, що дасть розуміння особливостей її формування, структури, рівня української ідентичності, зв'язків з батьківщиною. Важливими з точки зору розкриття теми є й публікації з порівнянням болгарської та української етнополітики, де серед робіт болгарських етнополітологів, варто відзначити дослідження Благовеста Нягулова¹¹.

Етнополітика двох держав — донора (щодо експатріантів) та реципієнта (щодо етнічних та національних меншин) — визначає рівень можливості реалізації меншинами людських прав. Водночас, вже низку років роль діаспор у публічній та культурній дипломатії активно обговорюється дослідниками в різних країнах, а для України ця тема сьогодні, з врахуванням сучасної геополітичної ситуації, є, як ніколи, актуальною. Мета нашого дослідження: розглянути історію формування та сучасну структуру болгарського українства, етнополітику стосовно нього Болгарії та політику України щодо закордонного українства в Болгарії, діяльність останнього в рамках публічної та культурної дипломатії, можливості та перспективи співпраці та взаємної підтримки діаспори та України.

Джерельна база досліджень, присвячених нашим сучасникам-українцям в Болгарії, має особливості. Частина джерел ще не зберігається в архівних установах, тому варто ставити питання щодо збереженості, можливо, оцифрування листування, спогадів та документальних матеріалів як

окремих представників діаспори, так і створених ними організацій. Крім того, завдяки наявності й активному використанню сьогодні для спілкування електронних засобів, можна припустити, що ми втрачаємо важливий комплекс джерел: листування. Інформацію до дослідження містять статистичні матеріали та офіційні документи, розміщені на сайтах організацій, офіційних інформаційних видань, урядових та інших офіційних електронних ресурсах, зокрема, сайті МЗС України. До джерел дослідження сучасного закордонного українства відносяться й наукові публікації представників громади, що містять елемент мемуарів через те, що їх автор брав участь у тих подіях, про які пише. Важливість цього джерела в тому, що його автори не дотримуються прийнятого в українській історичній науці принципу історичної перспективи, й подану інформацію може оцінити з точки зору її верифікації будь-який інший учасник цих подій. Цінним джерелом є спогади, тому варто продовжити вже розпочате їх збирання та публікацію¹². Проблему збереження ідентичності болгарського українства одночасно із виокремленням та збереженням відповідних джерельних матеріалів, можливо, буде розв'язано завдяки реалізації спільного проекту Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського Національної академії наук України спільно з Етнографічним музеєм Болгарської академії наук «*Конструювання ідентичності в контексті пан'європейської мобільності (українці — в Болгарії, болгары — в Україні)*» (керівники: від Болгарії — проф. Петко Христов, від України — Ганна Скрипник)¹³.

Процес формування української громади в Болгарії має відмінності від такого процесу в більшості країн Західної Європи. Відмінності були пов'язані із тим, що представників загально визнаної дослідниками української еміграції т.зв. третьої еміграційної хвилі (що призвела до поповнення т.зв. західної діаспори), яка виникла під час Другої світової війни, в силу низки причин Болгарія не приваблювала як країна-реципієнт, тому до неї переїздили тоді одиниці переселенців. З приходом до Болгарії у вересні 1944 р. радянських військ і встановлення «*режиму народної демократії*» частину керівників та членів українських громадських організацій було репресовано. У наступні роки до «*шістнадцятої республіки СРСР*» переїздили переважно представниці так званої шлюбної міграції, що виходили заміж за болгарських хлопців, які навчалися в Україні. Шлюбна міграція з теренів СРСР як явище під час його існування та після сьогодні є одним із об'єктів досліджень у Російській Федерації та в інших колишніх радянських республіках, і починає привертати увагу в Україні. Виховані в СРСР, емігрантки далеко не завжди мали сформовану українську ідентичність, більшість була російськомовною в побуті та радянською за ментальністю. Як згадувала викладач

української мови у Софійському університеті Валентина Драгулева, що переїхала з чоловіком до Болгарії у вересні 1958 р., у 70–80-і роки Будинок радянської культури та науки був тим осередком, де могли зустрічатись та спілкуватись вихідці з СРСР¹⁴. Іноді дехто з них при зустрічах все ж спілкувались українською мовою¹⁵.

У другій половині 1980-х — на початку 1990-х років, коли розпочався потік української трудової міграції в Європу, названий четвертою еміграційною хвилею, Болгарія, на відміну від країн Піренейського півострова чи Західної Європи так і не стала занадто привабливою для українських мігрантів. Після розпаду Радянського Союзу, за інформацією першого дослідника сучасної української громади в Республіці Болгарія В. Жуківського, більшість таких емігранток одержала або болгарське, або російське громадянство, що було також викликано дещо запізніним відкриттям українського посольства (у травні 1993 р.)¹⁶.

Скільки вихідців з України було в Республіці Болгарія в останнє десятиліття другого — у третьому тисячолітті? На думку В. Жуківського, з близько 5–6 тис. вихідців з України у 1991 р., за даними національного перепису населення Болгарії 2001 р. українцями себе визнали 2489 осіб¹⁷ (кількісно — восьма за розміром етнічна група)¹⁸. При цьому найбільше українців мешкали у Софії (571 особа), Варні (208 осіб), Бургасі (185 осіб), Пловдиві (197 осіб), Старій Загорі (109 осіб)¹⁹. Показники перепису 2011 р. (1789)²⁰ свідчать про зменшення кількості болгарських громадян, які визнавали своє українське походження. За умовами проведення обох переписів від респондентів не вимагалось вказувати етнічне походження та віросповідання й таких, хто не дав відповіді за цими показниками, було понад 62 тис. у 2001 та понад 226 тис. (переважно з Софії, Пловдива та Варни) у 2011 р.²¹ Можна припустити, що певна кількість українців, що є громадянами Болгарії, також мігрувала з відкриттям європейських кордонів зі своїми сім'ями, хоча найбільший відтік населення з Болгарії відбувся у 1985–1986 рр. і це були переважно болгарські турки. Перепис населення 2011 р. показав також кількість громадян інших країн, які проживали у Болгарії постійно, серед яких українців було зареєстровано 3064 особи²². При цьому серед них, на відміну від громадян Російської Федерації, ніхто не зголосився як той, що має одночасно два громадянства²³.

Таким чином, результати перепису 2011 р. свідчать, що в Болгарії на той час офіційно загалом проживало понад 4,5 тис. осіб — болгарських громадян, що визнавали своє українське походження та українських громадян, які з тих чи інших причин перебували в Болгарії. У пізніших статистичних матеріалах українська етнічна група або мігранти з України не згадуються²⁴ на відміну від найбільших етнічних груп (турків та

ромів), сайт МЗС України щодо українців у Болгарії подає цифру 1,8 тис.²⁵, але можемо припустити, що їх кількість зберігається в межах 5 тис.

Якими є вихідці з України? За соціальним статусом більшість українців Болгарії — представники інтелігенції²⁶. В. Жуківський ще у 2008 р. стверджував, що *«більшість болгарських громадян українського походження є зросійщеними, української мови не знає або володіє незадовільно, у спілкуванні з багатьма з них відчувається ностальгія за СРСР. Вони не схильні брати активну участь у діяльності українських осередків»*²⁷. І не зважаючи на те, що *«українська діаспора в Болгарії має свою історію, якою може пишатися, ...майже 45-літня доба комунізму позбавила тутешніх українців зв'язку між поколіннями»*²⁸. Принагідно відзначимо, що, зберігаючи цей зв'язок між поколіннями, В. Жуківський довгий час особисто підтримував відносини із *«дуаєм української еміграції в Болгарії»* Сергієм Юзефовичем (1915–2015)²⁹, який був одним із нечисленних представників третьої міграційної хвилі, членом ОУН, що був скерований до Болгарії у 1942 р. Водночас, характеристика українських експатріантів свідчить про потребу популяризувати Україну в Болгарії, демонструвати її розвинену європейську культуру, сприяти виникненню інтересу до України та створювати можливості для вивчення української мови, культури, історії. Можливо, в організації роботи з українською діаспорою в Болгарії варто використовувати *«польові»* дослідження щодо психологічних, мовних та інших особливостей сучасного болгарського українства, що проводяться болгарськими вченими, зокрема, співробітницею Інституту етнології та фольклористики з Етнографічним музеєм Танею Матановою³⁰.

Активізації болгарського українства сприяв візит до Болгарії у 2000 р. тодішнього президента Світового Конгресу Українців Аскольда Лозинського³¹. На жаль, не маємо інформації, скільки осіб є членами восьми (за даними сайту *«Українски вести / Болгарські вісті»*³²) або дев'яти (за даними сайту МЗС³³) офіційно зареєстрованих (рішенням суду) українських організацій в Болгарії. Основними осередками проживання українців є Софія, Варна, Бургас, Добріч, Сілістра, Велико-Тирново, Плевен. Українські організації діють у Софії (фондація *«Мати Україна»*), Бургасі (Товариство *«Діаспора–Україна»* та Товариство *«Українська діаспора Балканська Січ»*), Добрічі (Товариство *«Добруджа–Україна»*), Варні (Українсько-болгарське товариство *«Чорноморіє»* та *«Співдружність українців у Болгарії Українська діаспора»*³⁴), Сілістрі (Товариство *«Український дім»*), Пловдиві (Українсько-болгарська асоціація *«Пловдив»*). В Софії також діє Спілка українських організацій Болгарії (СУОБ) *«Мати Україна»*.

Створення українських товариств було пов'язане як з потребою спілкуватись із людьми, з якими пов'язує спільна батьківщина, мова, культура та, значною мірою, із необхідністю розв'язання певних потреб закордонних українців шляхом звернення до офіційних болгарських установ³⁵. Більшість їх представників згадували, що неформальні «посиденьки» українок з «ностальгічними стравами» (вареники, гречана каша тощо) та розмовами про Україну поступово перетворювались на усвідомлення потреби створення організацій, що об'єднували українців не тільки в містах, а і в їхніх околицях³⁶. Їх діяльність свідчить про бажання популяризувати Україну в болгарському суспільстві (в якому історично доволі сильними є проросійські симпатії й значною кількісно є російська діаспора), а в часи, складні для батьківщини — надавати можливу підтримку. Цю думку може підтвердити факт створення двох організацій у 2014 р. Важливо, що відбувається доволі багато заходів, організованих українськими організаціями спільно з Посольством України та Почесними консульствами.

Найстаршою із сучасних організацій є Фундація «Мати Україна», що була заснована 25 липня 2000 р. На прикладі її роботи (з врахуванням діяльності інших українських об'єднань) можна визначити основні заходи, серед яких святкування традиційних українських свят — Різдва, Великодня, Масляної, свят, що пов'язані з українською державністю та історією України — Дня українського козацтва, вшанування жертв Голодомору, ювілеїв визначних постатей — Т. Шевченка, Лесі Українки, М. Драгоманова, М. Паращука та інших. Окрім традиційних заходів, члени Фундації беруть участь (як і представники інших українських організацій) в акціях протесту в захист України, підтримують бійців антитерористичної операції, що прибули на лікування до Болгарії, дітей учасників бойових дій тощо. При Фундації діє молодіжне відділення, створене у 2009 р. під керівництвом Красіміра Панковського. Показовим є склад молодіжного відділення, що об'єднало українців, що постійно проживають у Болгарії, тих, що там навчаються (серед яких — болгари з України), а також громадяни Болгарії, що симпатизують українській громаді³⁷. Молодіжне відділення Фундації представляє молодих українців у Болгарії на різноманітних міжнародних та українських форумах. Фундація ж є членом Європейського конгресу українців та підтримує відносини зі Світовим конгресом українців.

У Фундації склались дружні стосунки з українським відділенням факультету слов'янських філологій Софійського університету «Св. Климент Охридський», члени Фундації постійно підтримують зв'язки з болгарськими українцями³⁸. Безперечним позитивом є близька співпраця в рамках наукових конференцій, відзначень пам'ятних дат,

діяльності своєрідного центру розвитку української мови, літератури та культури в Софійському університеті — клубу «*Благодатна середа*», до роботи якого долучились і представники болгарського українства³⁹.

«*Український дім*» у Сілістрі займається благодійницькою діяльністю, підтримуючи малозабезпечених українців фінансово, допомагаючи ново-прибулим — з вивченням болгарської мови, з перекладами, підготовкою та оформленням документів тощо. Часто проводять культурні заходи, зокрема, літературні вечори, часто — спільно з бібліотекою імені Парфенія Павловича. Товариство допомогло у відновленні пам'ятника радянським авіаторам, серед яких був один українець, зібравши кошти у сумі 18 тис. левів⁴⁰.

Зареєстроване рішенням Пловдивського окружного суду у травні 2012 р. Українсько-болгарське товариство «*Пловдів*», що об'єднало українців — громадян та негромадян Болгарії, популяризує та розвиває спільні громадські, культурні та економічні ініціативи шляхом організації та сприяння громадським та економічним заходам, зустрічам, семінарам, з метою допомоги культурним, громадським та торговим ініціативам між представниками України та Болгарії⁴¹. Товариство співпрацює з мерією м. Пловдів, Інформаційним центром мігрантів з неєвропейських країн, діаспорними об'єднаннями різних національностей у Пловдиві (вірменським, єврейським, російським та ін.)⁴², що сприяє організації діяльності та поширенню інформації про Україну. За інформацією Мар'яни Імреорової, ідея створення товариства на противагу російськомовним організаціям, в яких був відсутнім український етнічний характер, виникла після відкриття в Пловдиві Почесного консульства України⁴³.

Діяльність у сфері публічної та культурної дипломатії проводить і Болгарсько-українське товариство «*Добруджа–Україна*», що було створене у листопаді 2003 та зареєстроване в лютому 2004 р. і об'єднує українців, що проживають у м. Добріч та болгар-друзів України⁴⁴. Товариство інформує суспільство про актуальні події в Україні та Болгарії, організовує зустрічі з представниками українського консульства м. Варна та мерії м. Добріча, організовує і проводить тематичні виставки, вечори, святкування українських і болгарських національних свят і пам'ятних дат, підтримує українців у Добруджі тощо⁴⁵.

Сприяння розвитку українсько-болгарських відносин слугує діяльність Асоціації болгарсько-української дружби та співробітництва (м. Софія), спрямована на популяризування України, української культури, мови, літератури та видатних українців у Болгарії⁴⁶. Як стверджує одна із активних діячів Асоціації О. Конова, організація «*бере участь самостійно та спільно з відповідними державними установами в заходах з приводу надання допомоги різноманітним культурним, громадським і*

торговим ініціативам, що організуються між представниками Республіки Болгарія та України»⁴⁷. Крім того, Асоціація залучає фахівців та меценатів для надання організаційної та фінансової допомоги заходам, пов'язаним із популяризуванням української та болгарської культури, літератури, видатних людей і дат, якими гордяться Україна та Болгарія⁴⁸. Організація підтримує ініціативи українців — спільно з Посольством України сприяла реалізації проекту з встановлення меморіальної дошки на честь загиблих українських воїнів під час російсько-турецької війни, стала спонсором видання книги викладача Софійського університету Ніколи Караіванова, присвяченої видатним діячам української культури тощо⁴⁹.

Популяризації інформації про Україну та діяльності болгарського українства сприяють українські медіа в Болгарії. Відомо, що після існування цілої низки видань у міжвоєнний період, за часів комуністичного режиму в Болгарії не виходило жодного україномовного видання⁵⁰. У серпні 1994 р. В. Жуківський видав сигнальний примірник болгаромовного видання *«Україна плюс»*, яке від січня 1995 р. до квітня 2001 р. виходило як щомісячник *«Україна прес»* — чорно-біле видання, що від 8 сторінок за обсягом збільшилось до 16⁵¹. Від червня 1998 р. *«Україна прес»* з'явилась в Інтернеті як *«Українски вести / Болгарські вісті»*, і виходить дотепер. Відзначимо, що інформація про події в Україні подається і болгарською мовою, для інформування болгаромовного читача⁵². Крім того, останнім часом на You Tube діє інформаційний канал *«Українски ТВ вести»*.

Інтернет-видання є приватним проектом, хоча і вважається трибуною української діаспори в Болгарії. Головним завданням *«Українски вести / Болгарські вісті»* є інформування українців та болгар один про одного. Завдяки сайту, поширюються новини, коментарі, інтерв'ю, подаються матеріали з історії України та з історії Болгарії, накопичується база даних про лідерів України та Болгарії, поширюється бізнес-інформація. Також читачі мають змогу ознайомитися з матеріалами, які надсилають українські організації у світі, зокрема, Світовий конгрес українців та Європейський конгрес українців. На сайті є адреси всіх офіційно зареєстрованих українських організацій у Болгарії, банери Інтернет-видань української діаспори, Посольства України в Болгарії, а також банери органів влади України та Болгарії — Президента, Парламенту, Уряду, Міністерства закордонних справ. Інформуванню про діяльність української спільноти сприяє діяльність сайтів регіональних та міських об'єднань українців у Болгарії, зокрема, у м. Варна. Втім, важливість функціонування сайту *«Українски вести / Болгарські вісті»* є непересічною й потрібно віддати належне його власнику, промотору та ентузіасту Василеві Жуківському.

Інформуванню про Україну, її культуру, літературу та розвитку україністики в Болгарії сприяють започатковані від 2006 р. з ініціативи А. Якімової українсько-болгарські конференції *«Драгоманівські студії»*, з виданням їх матеріалів. Конференції проводяться при підтримці українських дипломатів і також є складовою образу України в Болгарії, а крім того в них активно беруть участь болгарські україністи: як дослідники з провідних болгарських університетів, так і вчені Болгарської академії наук.

Не можна не погодитись із думкою А. Якімової, що Т. Шевченко є унікальним символом ідентифікації сучасної української спільноти в Болгарії. В усі часи й у багатьох країнах українська еміграція з великою шановністю ставиться до Кобзаря⁵³. Сучасна українська спільнота в Болгарії багато робить для вшанування його пам'яті, що висвітлюється на сайтах організацій, Посольства, Почесних консульств України. Серед заходів — літературні та поетично-музичні вечори, вистави, виставки, конкурси на кращий твір про Т. Шевченка й багато іншого. Важливою подією стало встановлення пам'ятника Тарасу Шевченку в центрі Софії на площі Відродження у 2009 р., до чого активно долучились представники діаспори⁵⁴. Біля пам'ятника завжди урочисто відзначаються Шевченківські дні. 9 березня 2017 р. в рамках флешмобу GlobalShevchenko, до якого приєдналася й Українська недільна школа в Софії, що діє при фундації *«Мати Україна»*, відбулося читання віршу Великого Поета *«В казематі (Мені однаково, чи буду...)»*⁵⁵.

Вшановується пам'ять інших видатних діячів української культури, особливо тих, чий імена пов'язані з Болгарією — М. Драгоманова, Лесі Українки та ін. У 2010 р. спільно з Посольством України в Болгарії в його приміщенні було організовано виставку української вишивки⁵⁶, українці в Бургасі організовують щорічний міжнародний фестиваль *«Слов'янський вінок»* до Днів української культури, під гаслом *«В єдності — сила!»*, відбуваються інші заходи, що вписуються в контекст публічної та культурної дипломатії.

З початком російської агресії в Україні українці в Болгарії намагаються інформувати болгарське суспільство про події, використовуючи для цього різноманітні форми — від участі в телепередачах, болгаромовних публікацій на сайтах та в пресі, до акцій протесту, в тому числі і з залученням представників інших діаспор, країни яких стали жертвами агресії Кремля. Прикладами можуть стати наведені нижче події. Так, у листопаді 2013 р. українці в Софії зорганізували Євромайдан. На мітинг вийшли представники української діаспори, студенти-україністи та українські студенти, що навчаються в Болгарії, з прапорами України, Болгарії та ЄС, з плакатами *«Україна — це Європа»*, *«Софія європейської України»* та ін.⁵⁷

У лютому 2016 р. біля російського посольства в Софії сирійські опозиційні активісти, що мешкають в Болгарії, та українські активісти з «*Мати Україна*» провели акцію протесту проти агресії, окупації та вбивств мирних громадян, в тому числі дітей, що чиняться в їх державах, проти війни, розпаленої в Сирії та Україні Російською Федерацією. Пікет підтримали також болгари та представники іракської та ліванської громад⁵⁸. Інформацію про пікетування розмістили на Facebook та в YouTube.

19 квітня 2016 р. на Болгарському національному телебаченні (БНТ-1) відбувся показ передачі «*Світ поруч*», присвяченої Україні. Заступник голови Співки українських організацій в Болгарії «*Мати Україна*» Антоніна Якімова та представник діаспори Маргарита Теламим ознайомили телеглядачів із традиціями та звичаями культурного життя українців, головними святами та обрядами, релігійною історією, а також туристичним потенціалом України. У передачі визначили Україну як наймирнішу країну світу. Також поговорили про АТО, показали відео про Київ, згадали українське походження Міли Йовович та той факт, що Одеса надихнула композитора Едуардо ді Капуа на написання пісні «*O, sole mio*», а українська колискова «*Ой ходить сон*» — Джорджа Гершвіна на написання «*Summertime*». Як зазначає Посольство України у Болгарії, студію було прикрашено Державним Прапором України та національною символікою⁵⁹.

У березні 2018 р. низка з українських активістів, серед яких — кандидат філологічних наук Олена Коцева була викликана до поліції Софії за критику інтерв'ю на Болгарському національному телебаченні керівника Російської православної церкви Кирила (Гундяєва). Вона відмовилась підписати обіцянку не повторювати подібного⁶⁰. Стурбованість фактом тиску на активістів і антиукраїнськими висловлюваннями в інтерв'ю Болгарському національному телебаченню патріарха Кирила висловив Посол України в Болгарії Микола Балтажи⁶¹. Тоді ж в березні в Софії відбувся протест під назвою «*За гідну Болгарію! За єдину Україну*», організований неурядовими організаціями «*Рух Громадський тиск*» та Співка українських організацій Болгарії «*Мати Україна*». Протестувальники закликали керівництво Болгарії не визнавати референдуми та вибори, які проводяться на окупованих та анексованих територіях, оскільки вони є незаконними⁶².

В цілому, названі вибірково заходи болгарського українства свідчать про його доволі активну діяльність у сфері публічної та культурної дипломатії. Позитивом є те, що багато заходів, організованих діаспорою, знайшло підтримку як Посольства України в Болгарії⁶³, так і науковців-україністів, культурних діячів та ін. Важливо, що наприкінці 2009 р. при Посольстві України було відкрито Культурно-інформаційний центр, про

потребу чого неодноразово говорили представники діаспори й діяльність якого, безперечно, сприяє розвитку культурної дипломатії України та збереженню національної ідентичності українців.

Безперечно, формуванню національної ідентичності має сприяти робота українських шкіл. Всі українські організації, зареєстровані як неприбуткові в Болгарії, мають можливість надання освітніх послуг у вигляді суботніх чи недільних шкіл, що зафіксовано в їхніх статутних документах. Найстаршою є українська недільна школа, що була створена при фундації «Мати Україна» в 2002 р. Перше заняття відбулося 14 листопада 2002 р. і після 1944 р. в Болгарії така школа створена вперше. У зв'язку з тим, що українська діаспора в Софії не має власного приміщення, з 2002 до 2008 рр. заняття проводилися в офісі болгарської фірми «МІТРЕЙД» у вечірній час, з 2009 р. — у Посольстві України в Болгарії, де було встановлено й обладнання для навчання. Заняття проходили раз на тиждень, тривалістю одна година. Вікові параметри учнів: від осіб пенсійного віку до студентів. Заняття відвідували не тільки українці а й болгари, що обумовило спеціальний підхід до викладання української мови — української як іноземної. Базовою методикою навчання була комунікативна методика. Двічі на рік проводилися тестування. Навчальний процес включав такі компоненти: мовознавчий, країнознавчий, культурознавчий, інформаційний. Школа проводить багато різноманітних заходів, що дають не лише знання мови, а й формують українську національну ідентичність⁶⁴. У 2004 р. Українська недільна школа розпочала працювати при Генеральному консульстві України у Варні. Основним організатором навчального процесу була дружина співробітника генконсульства Ніна Кирилич⁶⁵.

Зауважимо, що в Болгарії майже відсутній крупний бізнес представників діаспори, тому болгарські українські організації не знаходять значного внутрішнього фінансування, хоча неодноразово брали участь у благодійних проектах. І хоча українство не представлене в болгарському політикумі, воно має певне політичне лобі на рівні столичної мерії та парламенту. Депутатом софійської міської ради є професор Атанас Тасев — вихованець Київського університету імені Тараса Шевченка, голова товариства «Болгарія–Україна» при Федерації дружби з Росією і народами СНД. А в Народних Зборах є Група дружби «Болгарія–Україна»⁶⁶.

В Болгарії, на відміну від України, відсутній спеціальний закон про національні чи етнічні меншини і її законодавство в цілому не передбачає самоврядування етнічних груп (саме так тут зазначаються під час переписів особи, що мають різне етнічне походження). Втім, забезпечення прав представників етнічних груп гарантується Конституцією Болгарії, національними та міжнародними нормативно-правовими актами. У 1999 р.

країна приєдналась до *«Рамкової конвенції захисту національних меншин»*, а питання забезпечення прав їх представників координує Національна рада з етнічних і демографічних питань при Раді Міністрів Республіки Болгарія, у підпорядкуванні якої є відповідні обласні ради. Враховуючи, що головний наголос в діяльності установи робиться на потребу захисту від дискримінації (з відповідною Комісією Національна Рада тісно співпрацює), основну увагу приділяється інтеграції в суспільство численної ромської спільноти⁶⁷. Українська спільнота є відносно нечисленною, багато її представників не є болгарськими громадянами й тому їх організації не мають державного фінансування від відповідних органів Республіки Болгарія. Можливо, тут варто було б продумати і конкретизувати допомогу України щодо розвитку недільної школи (щоб уможливити вступ дітей до закладів вищої освіти України), фінансово підтримувати українські видання та функціонування сайтів тощо.

В Україні про закордонне українство йдеться в Конституції, від 1994 р. на законодавчому рівні співпраця із закордонними українцями почала розглядатись як один із напрямів зовнішньої політики. У 2004 р. було прийнято Закон України *«Про правовий статус закордонних українців»*. Нову редакцію Закону під назвою *«Про закордонних українців»* було прийнято 6 червня 2012 р. В липні 2006 р. вперше було затверджено Державну програму співпраці із закордонними українцями до 2010 р., в жовтні 2006 р. Указом Президента було схвалено *«Національну концепцію співпраці з закордонними українцями»*, в 2011 р. було схвалено нову *«Концепцію Державної програми співпраці із закордонними українцями на період до 2015 року»*, Постановою Кабінету Міністрів України від 18 липня 2012 р. затверджено нову *«Державну програму співпраці із закордонними українцями на період до 2015 року»*. На жаль, у попередні роки не було достатнього фінансування для програм співпраці (особливо це стосується реалізації Державної програми від 2012 р.), хоча в Болгарії співпраця з діаспорою продовжувалась у цей час доволі активно.

У червні 2017 р. держава повернулась до ідеї реалізації програм співпраці із закордонним українством: 21 червня 2017 р. Кабінетом Міністрів України було схвалено *«Концепцію Державної програми співпраці із закордонними українцями на 2017–2020 роки»*, а 10 травня 2018 р. Кабмін прийняв Постанову *«Про затвердження Державної програми співпраці із закордонними українцями на період до 2020 року»*, на проекти якої передбачено фінансування. Значна частина коштів передбачена для МЗС для підтримки освітніх і культурних потреб закордонних українців.

Отже, діяльність болгарського українства має три головні вектори, які є потенціалом для співпраці з Україною: 1) формування та збереження української ідентичності; 2) інформування болгарського суспільства про

Україну; 3) підтримка України та її населення на сучасному етапі. Значна частина зробленого може розглядатись у рамках культурної та публічної дипломатії, що в цілому має сприяти розвиткові українсько-болгарських відносин, створенню позитивного образу України і спільна праця в цьому напрямі має бути активізована та розвинена. Важливо, що в Болгарії діаспора у більшості проектів знаходить підтримку українських дипломатів. Сподіваємось, що підтримка Україною освітніх і культурних потреб болгарських українців покращить можливості розвитку української спільноти Болгарії, сприятиме розвитку української освіти, що формуватиме мовні навички та українську ідентичність, розвиватиме інформаційні та культурні проекти, а діти з Болгарії зможуть відвідати Україну для навчання у літніх таборах, навчатись в українських університетах та інтегруватись в українське суспільство.

¹ Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. URL: http://www.univer.kharkov.ua/ua/research/publications/digests/drynov_collection.

² Див.: Стаменова, А., Мартинова-Иванова, П. Петнаесет години украинска филология в Софийския университет «Свети Климент Охридски» // *Българска украинистика*, 2, С., 2012 с. 215; Якімова, А. До ювілею Лідії Терзійської // *Українознавство*, 2, 2010, с. 233; Якімова, А. Спеціальності «Українська філологія» у Софійському університеті — 15 років // *Українознавство*, 2, 2012, с. 220–221.

³ Якімова, А. До ювілею Лідії Терзійської // *Українознавство*, 2, 2010, с. 233.

⁴ Болгарська віртуальна україністика. URL: <http://www.bgukrainistika.com/uk/?pIID=1&scID=153&page=PageLayout&lang=uk>.

⁵ Драгоманівські студії — майданчик для українців у Болгарії. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/dragomanivski-studiyi-maydanchyk-dlya-ukrayinistiv-u-bolgariyi>.

⁶ Українські вісті. URL: <https://www.ukrpressbg.com/diaspora.html>.

⁷ Българо-украински вести. URL: <http://www.ukrpressbg.com/ar-dia-2004.html>.

⁸ Дідух, Л., Иванченко, О. Філософія історичного буття світового українства: нариси науково-просвітницької діяльності української діаспори в Болгарії (рецензія на монографію Антоніни Якімової «Українці в Болгарії: філософія історичного буття». — Софія, 2011. — 100 с.) // *Українознавство*, 4, 2011, с. 254–255; Власенко, В. Якімова Антоніна. Українці в Болгарії: філософія історичного буття. — Софія, 2011. — 100 с. // *Сумський історико-архівний журнал*. XII–XIII, 2011, с. 202–204.

⁹ Камберова, Р. Рецензия на книгата на А. Якімова «Украинците в България: философия на историческото битие» // *Матеріали шостої та сьомої наукових конференцій «Драгоманівські студії»*. С., 2013, с. 68–72.

¹⁰ Волкова, Я. Турецкое меньшинство в Болгарии: основные этапы социальной интеграции // *Вісник Одеського національного університету ім. П.П. Мечникова. Соціологія і політичні науки*. Т. 21, вип. 2, Одеса, 2016, с. 29–42; Грушецкий Б.П. Этнические меньшинства и политика интеграции Болгарии в ЕС и НАТО // *Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Философия. Культурология. Политология. Социология»*, т. 24 (65), 2012, вип. 4, с. 226–236; Бурдяк, В. Прагматизм етнополітичних аспектів розвитку Республіки Болгарія // *Наукові записки*, вип. 34. К.:

Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2007, с. 287–300 та ін.

¹¹ Нягулов, Б. Малцинствата в етническата политика на България и Украйна: сравнителни аспекти // *Българите в Северното Причерноморие. Изследвания и материали*. Т. 9. Одеса: Друк, 2006, с. 237–256.

¹² Драгулева, В. Спогади про викладачів Софійського університету М. Дилевського, С. Русакієва (записала Антоніна Якімова) // *Матеріали першої, другої та третьої наукових конференцій «Драгоманівські студії»*. С., 2008, с. 16–17; Драгулева, В. Українці в Болгарії у 60–80-х роках ХХ століття // *Матеріали першої, другої та третьої наукових конференцій «Драгоманівські студії»*. С., 2008, с. 42–43 та ін.

¹³ Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського. URL: http://www.etnolog.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=1880&Itemid=356.

¹⁴ Драгулева, В. Українці в Болгарії у 60–80-х роках ХХ століття // *Матеріали першої, другої та третьої наукових конференцій «Драгоманівські студії»*. С., 2008, с. 43.

¹⁵ Там само.

¹⁶ Жуківський, В. Українська громада в Болгарії // *Матеріали першої, другої та третьої наукових конференцій «Драгоманівські студії»*. С., 2008, с. 20.

¹⁷ Там само.

¹⁸ Етнічески състав на населението на България. URL: <http://miris.eurac.edu/mugs2/do/blob.html?type=html&serial=1039432230349>.

¹⁹ Там само.

²⁰ 2011 POPULATION CENSUS — Main Results, с. 23. URL: http://www.nsi.bg/census2011/PDOCS2/Census2011final_en.pdf.

²¹ Там само, с. 23.

²² 2011 POPULATION CENSUS — Main Results, с. 3, 21. URL: http://www.nsi.bg/census2011/PDOCS2/Census2011final_en.pdf.

²³ Там само, с. 22.

²⁴ Население и демографски процеси през 2017 година. URL: http://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pressreleases/Population2017_R5PBSJP.pdf; Bulgaria Demographics Profile 2018. URL: https://www.indexmundi.com/bulgaria/demographics_profile.html.

²⁵ Міністерство закордонних справ України. Закордонні українці. URL: <https://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/ukrainians-abroad>.

²⁶ Якімова, А. Українство в Болгарії // *Українознавство*, 2, 2010, с. 231.

²⁷ Жуківський, В. Українська громада в Болгарії // *Матеріали першої, другої та третьої наукових конференцій «Драгоманівські студії»*. С., 2008, с. 21.

²⁸ Там само, с.23.

²⁹ Посольство України в Республіці Болгарія висловлює глибоке співчуття з приводу відходу з життя дуайєна української діаспори в Болгарії Сергія Юзефовича. URL: <https://mfa.gov.ua/ua/press-center/news/42708-posolystvo-ukrajini-v-respublici-bolgarija-vislovlyuje-gliboke-spivchuttya-z-privodu-vidkhodu-z-zhittya-duajjena-ukrajinsykoji-diaspori-v-bolgariji-sergija-juzefovicha>

³⁰ Див.: Матанова, Т. Носталгічні врзки с Украйна сред украински мигранти в община Сливен // *Матеріали восьмої, дев'ятої та десятої міжнародних наукових конференцій «Драгоманівські студії»*. Присвячується 25-річчю незалежності України. С., 2016, с. 105–109; Матанова, Т. Етнічно себевзприемане и локална принадлежност при деца от украинско-български семейства // *Матеріали шостої та сьомої наукових конференцій «Драгоманівські студії»*. С.: Бетапринт — Петрови и Сие, 2013, с. 55–60 та ін.

³¹ Жуківський, В. Українська громада в Болгарії // *Матеріали першої, другої та третьої наукових конференцій «Драгоманівські студії»*. С., 2008, с. 23.

³² Украински вести. Українські організації в Болгарії. URL: <https://www.ukrpressbg.com/diaspora.html>

³³ Міністерство закордонних справ. Закордонні українці. Перелік громадських організацій закордонних українців, які співпрацюють з закордонними дипломатичними представництвами України. URL: <https://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/ukrainians-abroad>.

³⁴ Цю організацію не зазначено на сайті Украински вести /Болгарські вісті.

³⁵ Коларова, Т. «Український дім» у Сілістрі // *Матеріали четвертої та п'ятої наукових конференцій «Драгоманівські студії»*. С., 2011, с. 95;

³⁶ Там само; Драгулева В. Фундації «Мати Україна» — 10 років // *Матеріали четвертої та п'ятої наукових конференцій «Драгоманівські студії»*. С., 2011, с. 92.

³⁷ Гніденко, В. Українська молодь при Фундації «Мати Україна» // *Матеріали четвертої та п'ятої наукових конференцій «Драгоманівські студії»*. С., 2011, с. 96.

³⁸ Драгулева В. Фундації «Мати Україна» — 10 років // *Матеріали четвертої та п'ятої наукових конференцій «Драгоманівські студії»*. С., 2011, с. 93.

³⁹ Сорока, О. «Благодатна середина» — болгарський осередок розвитку української мови, літератури та культури // *Матеріали шостої та сьомої наукових конференцій «Драгоманівські студії»*. С.: Бетапринт — Петрови и Сие, 2013, с. 51–54.

⁴⁰ Коларова, Т. «Український дім» у Сілістрі // *Матеріали четвертої та п'ятої наукових конференцій «Драгоманівські студії»*. С., 2011, с. 96.

⁴¹ Там само.

⁴² Там само, с. 196; Імреорова, М. Співпраця українсько-болгарського товариства «Пловдив» з Міжнародною організацією з міграції // *Матеріали восьмої, дев'ятої та десятої міжнародних наукових конференцій «Драгоманівські студії»*. Присвячується 25-річчю незалежності України. С., 2016, с. 24–25.

⁴³ Імреорова, М. Про створення українсько-болгарського товариства «Пловдив» // *Матеріали шостої та сьомої наукових конференцій «Драгоманівські студії»*. С.: Бетапринт — Петрови и Сие, 2013, с. 195.

⁴⁴ Дімітрова, О. Болгарсько-українське товариство «Добруджа-Україна» // *Матеріали шостої та сьомої наукових конференцій «Драгоманівські студії»*. С.: Бетапринт — Петрови и Сие, 2013, с. 62–68.

⁴⁵ Там само, с. 196–197.

⁴⁶ Конова, О. Вітання Фундації від українських товариств Болгарії // *Матеріали першої, другої та третьої наукових конференцій «Драгоманівські студії»*. С., 2008, с. 94.

⁴⁷ Конова, О. Перший «Календар українців в Болгарії» // *Матеріали шостої та сьомої наукових конференцій «Драгоманівські студії»*. С., 2013, с. 60.

⁴⁸ Там само, с. 61.

⁴⁹ Конова, О. Асоціація українсько-болгарської дружби та співробітництва (АБУДС) // *Матеріали четвертої та п'ятої наукових конференцій «Драгоманівські студії»*. С., 2011, с. 32.

⁵⁰ Жуківський, В. Українська преса в Бґларія // *Матеріали шостої та сьомої наукових конференцій «Драгоманівські студії»*. С.: Бетапринт - Петрови и Сие, 2013, с. 62–68.

⁵¹ Там само, с. 67–68.

⁵² Украински вести. URL: <http://www.ukrpressbg.com/>

⁵³ Якімова, А. Тарас Шевченко як унікальний символ ідентифікації сучасної української спільноти в Болгарії // *Матеріали восьмої, дев'ятої та десятої міжнародних наукових конференцій «Драгоманівські студії»*. Присвячується 25-річчю незалежності України. С., 2016, с. 51–58.

⁵⁴ Там само, с. 52–53; Софія — місто храмів, термальних джерел і українців. URL: <https://nday.te.ua/sofiya-misto-hramiv-termalnih-dzherel-i-ukrajintiv/>

⁵⁵ Наша діаспора у Болгарії приєдналася до флешмобу GLOBALSHEVCHENKO. URL: <https://www.ukrpressbg.com/dia-070510Pametnik-Kobzar-Sofia.html>.

⁵⁶ Якімова, А. Перша виставка української вишивки в Софії // *Матеріали четвертої та п'ятої наукових конференцій «Драгоманівські студії»*. С., 2011, с. 77–78.

⁵⁷ Українці в Болгарії вийшли на Євромайдан. URL: <https://www.segodnya.ua/politics/ukraincy-v-bolgarii-vyshli-na-evromaydan-478198.html>

⁵⁸ Сирійці і українці провели спільну акцію протесту біля посольства Росії в Болгарії. URL: <https://informnapalm.org/ua/syrijtsi-j-ukrayintsi-provely-spilnu-aktsiyu-protestu-bilya-posolstva-rosiyi-v-bolgariyi/>

⁵⁹ Болгарське телебачення присвятило передачу українській культурі. URL: <http://expres.ua/ukrsvit/2016/04/19/183240-bolgarske-telebachennya-prysvyatylo-peredachu-ukrayinskiy-kulturi>.

⁶⁰ Голову української діаспори Болгарії обвинувачують у порушенні безпеки країни. URL: <https://glavcom.ua/news/golovu-ukrajinskoji-diaspori-bolgariji-obvinuvachuyut-uporushenni-bezpeki-krajini-485576.html>.

⁶¹ Там само.

⁶² Антипутінські протести в Болгарії. URL: <https://zahidfront.com.ua/news/Antiputinski-protesti-v-Bolgari.html>

⁶³ Пейчев, В. Підтримка Посольством української діаспори в Болгарії // *Матеріали четвертої та п'ятої наукових конференцій «Драгоманівські студії»*. С., 2011, с. 23–25.

⁶⁴ Українська недільна школа в Софії. URL: <https://www.facebook.com/groups/1661842044088260/permalink/1666316643640800/>

⁶⁵ Стан української громади (закордонних українців) в Болгарії. Звіт підготовлений для IV Всесвітнього форуму українців та Річної наради Світового конгресу українців. URL: <https://www.ukrpressbg.com/dia-060810zvrit.html>

⁶⁶ Там само.

⁶⁷ Див.: Стратегія за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства (2015–2020). URL: <http://nccedi.government.bg/bg/taxonomy/term/22>

Alla Atamanenko

PhD in History (Dr. hab), Professor

alla.atamanenko@oa.edu.ua

National University of Ostroh Academy (Ostroh, Ukraine),

UKRAINIANS IN BULGARIA AND UKRAINE: THE POTENTIAL OF COOPERATION

Abstract: The history of Ukrainians in Bulgaria encompasses several centuries and is related to the names of a famous Ukrainian scholar and statesman M. Drahomanov (1841–1895), a poetess Lesia Ukraiinka (1871–1913) and other prominent figures of the second half of 19th century and early 20th century. Being the representative of a rather powerful migration wave that occurred during the Ukrainian War of Independence, they founded a set of cultural and civil organizations, which made their mark in cultural and other fields of Bulgaria (some of them survived until

1945). One of the most significant representatives of this interwar emigration is a sculptor Mykhailo Parashchuk who left a unique legacy that also belongs to the Republic of Bulgaria.

The paper majorly focuses on the peculiarities of today's Ukrainian community in Bulgaria. The study analyzes the community's state of affairs, respect for its national minority rights, and possible partnership with Ukraine. One of the conclusions that the author has made is that the Republic of Bulgaria can set an example of efficient cooperation between the diaspora's civil organizations and Ukraine. Today's Ukrainians in Bulgaria not only understand the necessity of preserving their own national or ethnic identity but also actively promote Ukraine. It often happens in association with the Embassy of Ukraine in the Republic of Bulgaria collaborating within the framework of public and cultural diplomacy, informing Bulgarian society about the events taking place in Ukraine. It is important that the scientific partnership is also developing at a high pace, which facilitates research in Ukrainian studies in Bulgaria, establishing strong scientific bonds and maintaining Ukrainian studies in the university education.

At the same time, the state support of its own expatriates and their organizations in Bulgaria will promote further preservation of Ukrainian identity of Ukrainian youth and successful mutually beneficial cooperation between the states in the cultural, economic and political fields.

Key words: contemporary Ukrainian community in the Republic of Bulgaria, public diplomacy, cultural diplomacy, cooperation between the diaspora and Ukraine, preservation of Ukrainian identity.